

6. Мартин А. Г. Еколого-економічне удосконалення структури земельних угідь Полтавської області : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.08.01 / А. Г. Мартин. – К., 2004. – 20 с.
7. Махортов Ю. А. Эколого-экономические проблемы использования земельных угодий : монография / Ю. А. Махортов. – Луганск, 1999. – 416 с.
8. Мірошніченко А. М. Земельне право України : підручник. – 2-ге вид., доповн. і переробл. / А. М. Мірошніченко. – К. : Алерта ; КНТ; ЦУЛ, 2011. – 678 с.

Черечон О. Основні заходи оптимізації структури землекористування

Охарактеризовано проблему оптимізації структури землекористувань в Україні. Вивчено стратегію оптимізації територіальної структури землекористування. Обґрунтовано основні принципи та заходи оптимізації структури землекористування.

Ключові слова: оптимізація землекористувань, агроландшафт, охорона земель, консервація земель.

Cherechon O. Principal measures for optimization of land management structure

The article characterizes the problem of optimization of land uses structure in Ukraine. The research studies a strategy of optimization of territorial structure of land management and argues main principles and measures of optimization of land management structure.

Key words: optimization of land uses, agrarian landscape, land protection, land conservation.

Черечон О. Основные мероприятия по оптимизации структуры землепользования

Охарактеризована проблема оптимизации структуры землепользования в Украине. Изучена стратегия оптимизации территориальной структуры землепользования. Обоснованы основные принципы и методы оптимизации структуры землепользования.

Ключевые слова: оптимизация землепользования, агроландшафт, охрана земель, консервація земель.

Стаття надійшла 23.05.2017

УДК 631.11:332.3

**ВПОРЯДКУВАННЯ ТЕРИТОРІЙ
НОВОСТВОРЕНИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ,
ЯКІ РОЗТАШОВАНІ ПОБЛИЗУ РІЧОК І ВОДОЙМИЩ**

*Ю. Шкурченко, к. т. н., З. Котик, к. т. н.
Національний університет «Львівська політехніка»*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства назріла потреба у глибокому вивченні питань взаємодії людини і природи, виявленні

наслідків цієї взаємодії та розробці природоохоронних заходів. Проблема охорони природи та раціонального природокористування зумовлена інтенсивним розвитком техніки, швидким зростанням кількості населення та негативними наслідками господарської діяльності людини, які призвели до порушення екологічної рівноваги не лише в нашій державі, а й у багатьох регіонах світу. Однією з таких проблем є раціональне використання земель у сільському господарстві [1; 5], зокрема впорядкування територій новостворених сільськогосподарських підприємств, які розташовані поблизу річок і водоймищ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інтенсивна сільськогосподарська діяльність зумовила різкі зміни природних ландшафтів, передусім створення великих орних масивів, що супроводжувалось знищенням лісової рослинності. Це призвело до значного обмеження лісового ландшафту, виникнення агроландшафтів, що у свою чергу супроводжується розвитком ерозійних процесів та появою вихорів пилу, посухами, виникненням деструктивних явищ на землях сільськогосподарського використання (деградація, пересушення, заболочення, забруднення ґрунтів і вод тощо). Інтенсивні ерозійні процеси сприяють виносу мінеральних добрив та пестицидів у водойми, що призводить до їх замулення, погіршує санітарно-гігієнічні властивості питної води. Інтенсифікація сільськогосподарської діяльності різко обмежила можливість гніздування птахів, життя та розмноження інших груп фауни в агроландшафтах. І це далеко не всі негативні впливи сільськогосподарського виробництва на природне середовище [7–11; 13–18].

Для усунення всіх цих негативних впливів насамперед необхідно враховувати те, що всі явища в природі взаємопов'язані та взаємозумовлені і в процесі використання природних ресурсів необхідно враховувати їх стан.

Постановка завдання. Зіснення земельної реформи забезпечується постійною реалізацією комплексу правових, економічних, технічних і організаційних заходів. Створюються основи для розвитку всіх форм господарювання на землі [6; 12; 20].

У кожному господарстві повинна проводитись організація території і використання земель з урахуванням екологічних вимог – щодо ґрунтів, рельєфу, забрудненості територій, з обмеженнями, зумовленими ландшафтними особливостями, заходами з освоєння і поліпшення сільськогосподарських угідь. Проект організації території враховує специфічні особливості новостворених підприємств у використанні земель різних форм власності, якими користується новостворене господарство, а також імовірні зміни у землекористуванні, у зв'язку з подальшим його розвитком і подрібненням у перехідний період [2; 3].

Значною перевагою приватної власності на землю є те, що вона:

- по-перше, одночасно виступає як об'єкт права і об'єкт господарювання;
- по-друге, підвищує мотивацію до більш продуктивної праці на власній землі;
- по-третє, робить людину повноправним членом суспільства, незалежною від будь-якої експлуатації.

Поява приватної власності на землю зумовила зміни землевпорядних робіт, вдосконалила саме поняття «землеустрій». Так, у статті 99 Земельного кодексу України «Про призначення землеустрою» зазначається: «Землеустрій включає

систему заходів, спрямованих на здійснення положень земельного законодавства, рішень щодо організації використання та охорони земель, створення сприятливого екологічного середовища і поліпшення природних ландшафтів».

Дуже суттєвою відзнакою цього визначення землеустрою є те, що звертається увага на його природний аспект. Це створює об'єктивні умови для ландшафтного підходу до землепорядкування, охорони земель. Важливим моментом є те, що землеустрій здійснюється державними землепорядковими органами за рахунок державного і місцевих бюджетів. Для здійснення земельної реформи створений Держгеокадастр України з відповідними органами у складі обласних і районних державних адміністрацій.

Сучасні тенденції реформування земельних відносин зумовлюють необхідність формування системи нових землеволодінь за розмірами, узгодженими з можливостями виконання основних технологічних операцій у рослинництві і тваринництві працездатним населенням окремого населеного пункту або його частини. Як правило, межі територій повинні узгоджуватися з межами природних елементів ландшафтів (лісосмугами, каналами для зрошування і осушування, шляхами з твердим покриттям тощо).

Під час формування системи землекористувань і землеволодінь не рекомендовано розділяти між декількома господарствами первинні водозбірні площі, де вимагається створення закінченого протиерозійного комплексу.

Виклад основного матеріалу. Залежно від водозбірної площі басейну річки поділяються на:

- великі, які розташовані в кількох географічних зонах і мають площу водозбору понад 50 тисяч квадратних кілометрів;
- середні, що мають площу водозбору від 2 до 50 тисяч квадратних кілометрів;
- малі – з площею водозбору до 2 тисяч квадратних кілометрів.

З метою охорони водності малих річок забороняється (ст. 80 Водного кодексу України):

- змінювати рельєф басейну річки;
- руйнувати русла пересихаючих річок, струмки та водостоки;
- спрямляти русла річок та поглиблювати їх дно нижче природного рівня або перекривати їх без улаштування водостоків, перепусків чи акведуків;
- зменшувати природний рослинний покрив і залісненість басейну річки;
- розорювати заплавні землі та застосовувати на них засоби хімізації;
- проводити осушувальні меліоративні роботи на заболочених ділянках та урочищах у верхів'ях річок;
- надавати земельні ділянки у заплавах річок під будь-яке будівництво (крім гідротехнічних, гідрометричних та лінійних споруд), а також садівництво та городництво;
- здійснювати інші роботи, що можуть негативно впливати чи впливають на водність річки і якість води в ній.

Водо- та землекористувачі, землі яких лежать у басейні річок, забезпечують здійснення комплексних заходів щодо збереження їх водності і охорони від забруднення та засмічення.

До комплексу заходів щодо збереження водності річок і охорони їх від забруднення належать (ст. 81 Водного кодексу України):

- створення прибережних захисних смуг;
- створення спеціалізованих служб із догляду за річками, прибережними захисними смугами, гідротехнічними спорудами та підтримання їх у належному стані;
- впровадження ґрунтозахисної системи землеробства з контурно-меліоративною організацією території водозбору;
- здійснення агротехнічних, агролісомеліоративних та гідротехнічних протиерозійних заходів, а також створення для організованого відведення поверхневого стоку відповідних споруд (водостоки, перепуски, акведуки тощо) під час будівництва та експлуатації шляхів і залізниць та інших інженерних комунікацій;
- впровадження водозберігаючих технологій, а також здійснення передбачених Водним кодексом водоохоронних заходів на підприємствах, в установах і організаціях, розташованих у басейні річки;
- створення гідрологічних пам'яток природи.

Прибережні захисні смуги встановлюють обабіч та навколо водоймищ уздовж урізу води заширшки:

- для малих річок, струмків і потоків, а також ставків площею менше ніж 3 га – 25 метрів;
- для середніх річок, водосховищ – 50 метрів.

Впорядкування територій новостворених сільськогосподарських підприємств, які розташовані поблизу річок, водоймищ, повинно здійснюватись відповідно до вимог чинного законодавства України [1– 5; 19 – 21].

З метою оцінки екологічного стану басейну річки та розробки заходів щодо раціонального використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів складається її паспорт у порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України (ст. 82 Водного кодексу України).

Для збереження гідрологічного, гідробіологічного та санітарно-гігієнічного стану річок забороняється споруджувати в їх басейнах водосховища і ставки загальним обсягом більше стоку даної річки в розрахунковий маловодний рік, що спостерігається один раз у двадцять років.

Висновки. Сучасні тенденції реформування земельних відносин зумовлюють необхідність формування системи нових землеволодінь за розмірами, узгодженими з можливостями виконання основних технологічних операцій у рослинництві і тваринництві працездатним населенням окремого населеного пункту або його частини. Як правило, межі територій повинні узгоджуватись із межами природних елементів ландшафтів (лісосмугами, каналами для зрошування і осушування, шляхами з твердим покриттям тощо).

Під час формування системи землекористувань та землеволодінь не рекомендовано розділяти між декількома господарствами первинні водозбірні площі, де вимагається створення закінченого протиерозійного комплексу.

Бібліографічний список

1. Земельний кодекс України від 20.12.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://Zakon@.rada.gov.ua/laws>.
2. Про землеустрій : Закон України від 22.05.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://Zakon@.rada.gov.ua/laws>.
3. Про Державний земельний кадастр : Закон України від 07.07.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://Zakon@.rada.gov.ua/laws>.
4. Методические рекомендации по разработке контурно-мелиоративной организации территории / Госагропром УССР, ВАСХНИЛ. – К., 1989. – 7 с.
5. Мицай М. А. Формування системи землекористувань сільськогосподарських підприємств в процесі земельної реформи / Мицай М. А., Пастернак В. І. – Львів : ЛДАУ, 1997. – 31 с.
6. Третяк А. М. Основи організації ефективного використання землі фермерськими господарствами / А. М. Третяк. – Чернівці : Від Дністра до Карпат, 1992. – 88 с.
7. Перович Л. М. Перспективи формування нових землекористувань на основі земельних часток (паїв) / Перович Л. М., Котик З. О., Панас Р. М. // Геодезія, картографія і аерофотознімання : міжвідом. наук.-техн. зб. – Львів, 2006. – Вип. 67. – С. 57-59.
8. Перович Л. Впорядкування територій новостворених сільськогосподарських підприємств. Оптимізація використання земель реформованих сільськогосподарських підприємств / Л. Перович, З. Котик, Р. Панас // Геодезія, картографія і аерофотознімання : міжвідом. наук.-техн. зб. – Львів, 2007. – Вип. 68. – С. 38-41.
9. Котик З. О. Впорядкування територій новостворених сільськогосподарських підприємств. Впорядкування територій орних земель / Котик З. О., Шкурченко Ю. В. // Геодезія, картографія і аерофотознімання : міжвідом. наук.-техн. зб. – Львів, 2013. – Вип. 77. – С. 81-84.
10. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://Zakon@.rada.gov.ua/laws>.
11. Цивільний кодекс України від 18.03.2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://Zakon@.rada.gov.ua/laws>.
12. Про планування і забудову територій : Закон України від 20.04.2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://Zakon@.rada.gov.ua/laws>.
13. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://Zakon@.rada.gov.ua/laws>.
14. Про охорону земель : Закон України від 19.06.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://Zakon@.rada.gov.ua/laws>.
15. Котик З. Концепція «нерухома власність» / З. Котик // Budownictwo i inzynieria Srodowiska. Z. 29: Geodezja inzynieryjna i kataster w gospodarce narodowej. – Rzeszow, 1998. – Т. 1. – С. 221-224.
16. Котик З. Поняття і форми права власності, підстави виникнення права власності / З. Котик // Budownictwo i inzynieria Srodowiska. Z. 29: Geodezja inzynieryjna i kataster w gospodarce narodowej. – Rzeszow, 1998. – Т. 1. – С. 233-237.
17. Котик З. Обмеження права власності на нерухомість / З. Котик // Budownictwo i inzynieria Srodowiska. Z. 29: Geodezja inzynieryjna i kataster w gospodarce narodowej. – Rzeszow, 1998. – Т. 1. – С. 225-227.
18. Котик З. Планування землевпорядкування при веденні містобудівного кадастру / З. Котик // Budownictwo i inzynieria Srodowiska. Z. 29: Geodezja inzynieryjna i kataster w gospodarce narodowej. – Rzeszow, 1998. – Т. 1. – С. 228-232.

19. Про затвердження порядку зміни цільового призначення земель, які перебувають у власності громадян або юридичних осіб : Постанова Кабінету Міністрів України від 11.04.20112 р. № 502 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukurier.gov.ua.
20. Водний кодекс України від 06.06.1995 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http: Zakon@.rada.gov.ua/laws](http://Zakon@.rada.gov.ua/laws).
21. Про охорону навколишнього середовища : Закон України від 25.06.1991 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http: Zakon@.rada.gov.ua/laws](http://Zakon@.rada.gov.ua/laws).

Шкурченко Ю., Котик З. Впорядкування територій новостворених сільськогосподарських підприємств, які розташовані поблизу річок і водоймищ

Впорядкування територій новостворених сільськогосподарських підприємств, які розташовані поблизу річок і водоймищ, повинно здійснюватись відповідно до вимог чинного законодавства України.

З метою оцінки екологічного стану басейну річки та розробки заходів щодо раціонального використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів складається її паспорт у порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України (ст. 82 Водного кодексу України).

Для збереження гідрологічного, гідробіологічного та санітарно-гігієнічного стану річок забороняється споруджувати в їх басейнах водосховища і ставки загальним обсягом більше стоку даної річки в розрахунковий маловодний рік, що спостерігається один раз у двадцять років.

Ключові слова: річки, водоймища, земельна реформа, раціональне природокористування, охорона природи.

Shkurchenko Y., Kotyk Z. Equipment with modern amenities of territories of the accrued agricultural enterprises are lokated near-by rivers and reservoirs

Equipment with modern amenities of territories of the accrued agricultural enterprises which are located near-by rivers and reservoirs must be carried out according to the requirements of active law of Ukraine.

In order to evaluate ecological state of the river basin and development of measures for rational use and protection of waters and reproduction of water resources its passport is composed in the order, determined by the Cabinet of Ministers of Ukraine.

In order to maintain hydrological and sanitary condition of rivers it is prohibited to build in their basin water reservoirs and ponds totaling more then the flow of the river in shallow estimated year, observed once in 20 years.

Key words: rivers, water reservoirs, land reform, rational nature management, nature protection.

Шкурченко Ю., Котик З. Благоустройство территорий вновь созданных сельскохозяйственных предприятий, которые расположены вблизи рек и водоемов

Благоустройство территорий вновь созданных сельскохозяйственных предприятий, которые расположены вблизи рек и водоемов, должно осуществляться в соответствии с требованиями действующего законодательства Украины.

С целью оценки экологического состояния бассейна рек и разработки мероприятий по рациональному использованию, охране вод и восстановлению водных ресурсов составляется их паспорт в порядке, который определяется Кабинетом Министров Украины.

Для сохранения гидрогеологического, гидробиологического и санитарно-гигиенического состояния рек запрещается сооружать в их бассейнах водохранилища и пруды объемом больше стока данной реки в расчетный маловодный год, который наблюдается один раз в двадцать лет.

Ключевые слова: реки, водоемы, земельная реформа, рациональное использование природы, охрана природы.

Стаття надійшла 12.05.2017

УДК 332.3

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ МІСТОБУДІВНОГО ПЛАНУВАННЯ

*М. Смолярчук, к. е. н., О. Костишин, к. е. н.
Львівський національний аграрний університет*

Постановка проблеми. Економіка країни переходить на ринкові відносини, що вимагає змін у механізмі управління земельними ресурсами.

Тому на сьогодні особливо тривожною є проблема планування використання земель населених пунктів. Сучасне формування системних підходів у державному управлінні земельними ресурсами країни тісно пов'язане з формуванням нової регуляторної містобудівної політики щодо розвитку територій і її окремих елементів, що визначають вибір стратегічних і тактичних цілей територіального розвитку; створенням організаційно-правових умов для досягнення цих цілей, у тому числі розробкою нормативних основ, тобто документів територіального планування; контролем за діяльністю, що здійснюється в системі містобудування, тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові твердження щодо питань розробки містобудівної документації, у тому числі й генеральних планів як форми планування використання земель, правової регламентації зонування земель у межах населених пунктів, усе частіше привертають увагу представників науки, серед яких Д. О. Геращенко, М. М. Дьомін, П. Ф. Кулинич, Г. К. Лоїк та багато інших представників як наукових кіл, так і керівних органів. Проте питанням просторового й містобудівного планування приділено мало уваги.

Постановка завдання. Актуальність теми зумовлена провідною роллю, яку мають відігравати принципи сталого розвитку в просторовому плануванні. Основи просторового планування у вітчизняній науці розроблені недостатньо. Колишні, характерні для адміністративно-командної системи управління природо-користуванням теорії і методики не завжди застосовуються в умовах ринкової економіки. Пряме запозичення зарубіжного досвіду планування багато в чому є неприйнятним унаслідок недосконалості ринкових систем і механізмів управління в Україні.